

LO1

Le Corbusier, *Arhitectură. Iluzia planurilor și Pură creație a spiritului în Spre o arhitectură [Vers une architecture]*

Édition Crès et Cie, 1923

Punem în operă piatră, lemn, ciment; din ele facem case, palate; acestea sunt construcții. Ingeniozitatea este la lucru. Dar, deodată, mi-ați atins inima, mi-ați făcut bine, sunt fericit, îmi spun: este frumos. Iată arhitectura. Aici este vorba de artă.

Casa mea este practică. Mulțumesc, după cum le mulțumesc inginerilor căilor ferate și companiei de telefoane. Nu mi-ați atins inima.

Dar, pereții se înalță către cer într-o ordine care mă emoționează. Simt intențiile dumneavoastră. Sunteți blând, brutal, șarmant sau demn. Pietrele dumneavoastră mi-o spun. Mă legați de acest loc și ochii mei privesc. Ochii mei privesc ceva care enunță un gând. Un gând care se luminează fără cuvinte sau sunete, ci doar prin prisme care au anume raporturi între ele. Aceste prisme sunt detaliate cu claritate de lumină. Aceste raporturi nu au legătură cu nimic din ceea ce este practic sau descriptiv. Ele sunt o creație matematică a spiritului dumneavoastră. Ele sunt limbajul arhitecturii. Cu materiale inerte, în baza unui program mai mult sau mai puțin utilitar pe care îl depășiți, ați stabilit raporturi care m-au emoționat. Aceasta este arhitectură.

A face un plan înseamnă a preciza, a fixa idei.

Aceasta presupune a fi avut idei.

Înseamnă a ordona aceste idei pentru ca ele să devină inteligibile, executabile și transmisibile. Ca atare, trebuie să dai dovada unei intenții precise, să fi avut idei pentru a fi putut să-ți stabilești o intenție. Într-un sens, un plan este un concentrat similar cuprinsului analitic al unei cărți. Are o formă atât de concentrată că pare un cristal, ca o epură geometrică, conține o enormă cantitate de idei și o intenție motrice.

Într-o mare instituție publică, École des Beaux-Arts, s-au studiat principiile planului bun, apoi, de-a lungul anilor, s-au fixat dogme, rețete, artificii. Un învățământ care a început prin a fi util a devenit o practică periculoasă. Pornind de la ideea interioară, s-au pus bazele câtorva semne exterioare consacrate, câtorva aspecte. Planul, fascicul de idei și intenție integrată în acest fascicul de idei, a devenit o foaie de hârtie pe care puncte negre care indică zidurile și liniile care arată axele, se joacă de-a mozaicul, de-a panoul decorativ, fac graficele stelelor sclipitoare, provoacă iluzii optice. Cea mai frumoasă stea devine Grand Prix de Rome. Ori, planul este generatorul, «planul este determinarea întregului; este o abstracție austeră, o algebră aridă privirii». Este un plan de luptă. Bătălia începe și iată marele moment. Bătălia este alcătuită din șocul volumelor în spațiu și din moralul trupelor, este fasciculul de idei preexistente și intenția motrice. Fără un plan bun nu există nimic, totul rămâne fragil și nu durează, totul rămâne sărac, chiar sub o grămadă de opulență. [...]

Dacă ne oprim în fața Partenonului, este pentru că la vederea lui coarda interioară sună; axa este atinsă. Nu ne oprim în fața Bisericii La Madeleine care se compune, ca și Partenonul, din gradene, coloane și frontoane (aceleași elemente primare) pentru că, dincolo de senzațiile brutale, la Madeleine nu ne va atinge axa; nu simțim armonia profundă, nu suntem țintuiți locului de această recunoaștere. [...]

A formula cu claritate, a anima opera în mod unitar, a îi da o atitudine fundamentală, un caracter: pură creație a spiritului.

Acceptăm acest lucru pentru pictură și pentru muzică; dar coborâm arhitectura la cauzele ei utilitare: budoare, wc-uri, radiatoare, ciment armat, sau bolți în leagăn sau arce în ogivă etc., etc. Acestea sunt construcție, acestea nu sunt arhitectură. Arhitectura este atunci când există emoție poetică. Arhitectura este o chestiune de plastică. Plastică este ceea ce vedem și ceea ce măsurăm cu ajutorul ochilor.

Este de la sine înțeles că dacă acoperișul ar curge, că dacă încălzirea nu ar funcționa, că dacă pereții s-ar crăpa, bucuriile arhitecturii ar fi puternic incomode; la fel ar fi și dacă un domn ar asculta o simfonie așezat pe o pernă de spini sau în curent, în dreptul unei uși deschise.

Aproape toate perioadele arhitecturii au fost legate de cercetări constructive. S-a dedus adesea: arhitectura este construcție. Este posibil ca efortul arhitecților să fi fost în principal canalizat problemelor constructive ale epocii; dar acesta nu e un motiv pentru a le confunda pe cele două. Cu siguranță că un arhitect al trebui să stăpânească construcția cel puțin la fel de bine cum gânditorul stăpânește gramatica. Cum construcția este o știință mai

complexă și mai dificilă decât gramatica, eforturile arhitectului i se dedică mai mult timp; ele nu trebuie să rămână imobilizate acolo.

Planul casei, volumul și suprafețele ei au fost determinate în parte de datele utilitare ale problemei și, în parte, de imaginație, de creația plastică. Deja în planul său și, prin consecință, în tot ceea ce se ridică în spațiu, arhitectul a fost plastician; el a disciplinat revendicările utilității în virtutea unui scop plastic pe care-l urmărea; *el a compus*.

De două mii de ani cei care au văzut Partenonul au simțit că este vorba acolo de un moment decisiv al arhitecturii. Suntem în fața unui moment decisiv. În perioada actuală, când artele tatonează și când pictura, spre exemplu, găsim încetul cu încetul formula unei expresii sănătoase, lovește spectatorul cu atâta violență, Partenonul aduce certitudini: emoția superioară, ordinea matematică. Arta este poezie: emoția simțurilor, bucuria spiritului care măsoară și apreciază, recunoașterea unui principiu axial care afectează adâncurile ființei noastre. Arta este această pură creație a spiritului care ne arată, unor vârfuri, vârfurile pe care creațiile omului sunt în stare să le atingă. Și omul resimte atunci o mare fericire să se simtă creând.